

REZILIENȚA PRIN ARTĂ CU REGIZORUL MIHAI ȚĂRNĂ

*Elena TARAGAN,
șef sector, Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”*

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” devine o instituție rezilientă. Și, când spunem „reziliență”, ne referim la cei trei ani de pandemie și război.

Luni, 3 aprilie 2023, bibliotecarii BM au avut parte de o „lecție” altfel. În sala de spectacole a Teatrului de Stat „A.P. Cehov”, au fost proiectate trei filme din producția regizorului basarabean Mihai Țarină, stabilit la Paris, dintre care unul este intitulat *Reziliența*. Moderator al evenimentului a fost scriitoarea Maria Pilchin. La eveniment au fost prezenți dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”; Sergiu Curnic, părintele paroh al Bisericii de Lemn „Adormirea Maicii Domnului” din Chișinău; dr. Lidia Kulikovski; Petru Hadârcă, director general al Teatrului Național „Mihai Eminescu”; Petru Vutcărău, director general al Teatrului Național „Eugène Ionesco”; Iosif Șaț, regizor la Teatrul de Stat „A.P. Cehov”; jurnalistul Vasile Botnaru; echipa de filmare de la TVR Moldova.

În cuvântul său de salut, dr. Mariana Harjevschi a mulțumit gazdei și bibliotecarilor pentru prezență. Directorul BM a menționat:

„Acest an pandemic, dar și anul când ne-am pomenit cu un război în țara vecină, ne-a prins pe noi, bibliotecarii, într-o stare de frică, într-o stare în care nu știam cum să percepem situația, ce competențe trebuie să avem ca să facem față unor astfel de situații. În acest an, ne-am gândit că avem nevoie de ceva mai mult. Avem nevoie să fim rezilienți. Avem nevoie să fim mai pregătiți pentru orice criză. Deși acest termen vine dintr-un alt domeniu, cel potrivit altor sfere, cum ar fi cel al tehnologiei, al ecologiei, noi am văzut că există ceva foarte apropiat și pentru domeniul culturii, pentru domeniul biblioteconomic. Și, în debutul acestui an, am setat în agenda noastră instituțională să aflăm ce este reziliența și cum ne poate fi utilă pentru a

deveni mai puternici, mai pregătiți. Am început cu instruirile doamnei dr. Lidia Kulikovski. A urmat un articol pregătit de Maria Pilchin care ne introduce în modul în care, prin lectură, putem să devenim mai rezilienți. Și cei peste 300 de colegi-bibliotecari ai Bibliotecii Municipale «B.P. Hasdeu», care, zi de zi, activează în cele 27 de filiale, oferă deja programe, servicii, instruire pentru utilizatori. Ziua de astăzi a avut și un alt subiect, precum reziliența prin artă, și acesta va fi un pas pentru a ne încrede în forțele noastre proprii”.

A urmat la microfon părintele Sergiu Curnic, despre care moderatoarea Maria Pilchin a zis că e „un om special”. Pentru că, a continuat Maria Pilchin, „pe lângă faptul că îl găsim la Biserica de Lemn «Adormirea Maicii Domnului» din Chișinău, acest om are un vis – să facă filme. Mai rar preoții fac filme. Preoții pot să scrie cărți, să deschidă lăcașe de caritate. Și aceste filme nu sunt niște pelicule oarecare. Sunt filme despre reziliență prin credință, prin har, prin durabilitatea noastră ca neam. Căci credința ține, de multe ori, de istoria unui spațiu și de eternizarea lui”. Părintele Sergiu Curnic a mărturisit că este pasionat de a restaura biserici vechi de lemn, biserici din care au fost scoși preoții și duși pe căi străine, acoperite de gheață și de frig, care nu s-au mai întors înapoi, iar cei care s-au întors deja erau neputincioși și bolnavi. Preotul ne-a spus că s-a gândit să toarne pe o peliculă această idee, a perioadei de prigoană a ființei noastre și a bisericii noastre atunci când creștinii au fost scoși din casele lor, preoții – din biserici, și duși pe căi necunoscute.

După aceste luări de cuvânt, spectatorii au vizionat cele trei filme.

Triloghia – un scurtmetraj despre fascism în Polonia, subliniind o serie de crime și orori. Prigoana evreilor și a romilor, violurile, absoluta lipsa de umanitate ce a caracterizat această lume sărită din țâțâni, deși, paradoxal, în contrast chiar, există și în sufletele călăilor un pic de afecțiune pentru frumos, pentru muzică, pentru dragoste de viață, pentru afecțiune. Sunt condamnate la moarte veselia, fidelitatea, prietenia, empatia, curajul din iubire. Starea care domină în film e extrem de sumbră, micile momente de extaz și iubire pentru a trăi, a te bucura de viață sunt sancționate prin teroare și moarte. Un film zguduitor...

Reziliența e despre prigoana preoților din țara noastră, despre rezistența prin credință. E un film despre istorie, despre valorile care au stat la baza făuririi neamului nostru. Omul fără Dumnezeu nu e om, el devine fiară. Poporului român îi sunt firești

cumsecădenia și cumițtenia, credința și verticalitatea, iar acest lucru se datorează în mare măsură preoților care au plămădit acest pământ prin depărtarea lor de la rău și desfrâu, de viciu și păcat, precum și de alte tentații lumești care au adus în lume discordie și nebulie. Preoții au stat ca cetățile, au luminat ca stelele, au îmbrățișat lumea noastră, dăruind iubire, înțelegere, stăpânire și calm. Au fost cei mai urâți, socotiți vinovați, prigoniți și înjosiți. Credința cu toate acestea a răzbătut ca iarba de sub asfalt, și-a găsit loc în inimile credincioșilor care au ascultat de adevăr și nu de minciună, de speranță și nu de nimicnicie, supraviețuind ca oameni curați, într-o lume tot mai acaparată de Rău.

Plasatoarea e un film despre prioritățile axiologice din viață. Despre cum să trăiești astfel încât să nu-ți scape viața printre degete, despre cum să rămâi curat ca purificat de ploaie în societatea în care lupta pentru bani transformă și mutilează. Bineînțeles, un rol în lume atât de modest, o profesie atât de modestă, precum persoana care îndreaptă spectatorul spre locul corect în sala de teatru, are misterele lui, semnificația și metafizica proprie. Nu ne îndoim de acest lucru, iar filmul oferă câteva revelații. Ajungem să ne gândim la minunția rolului, să medităm despre sufletul pe care-l poate pune cineva într-o astfel de ocupație. Filmul reușește să intrige, să contrarieze nițel spectatorul, să-l convingă, încă o dată, că viața poate fi frumoasă în pofida mediocrității și altor lucruri nestabile din ea, care, până la urmă, nu fac decât ca tabloul vieții să fie mai plin de culoare și mai plin de contraste.

A urmat un superb dialog susținut de scriitoarea Maria Pilchin cu distinsul oaspete, regizorul celor trei filme, pedagogul și actorul Mihai Țărnă. Am aflat că regizorul este un om fericit, iar „fericirea constă din secvențe”. Teatrul este, pentru el, o fericire. Este un om

Secvență din filmul „Reziliența”, regia Mihai Țărnă, 2017

Secvență din filmul „Reziliența”, regia Mihai Țărnă, 2021

talentat și talentul lui este o alegere, o miză. Crede în întâmplare, dar întâmplarea noi, oamenii, o premeditam. „De ce Paris și nu Moscova?”, a fost întrebarea. „Poate pentru că în mine e mai puțin Cehov și mai mult Molière”, vine răspunsul. „Noi suntem niște reflecții ale culturilor care ne înconjoară, nu putem să ne închidem în zidul chinezesc și să creăm numai balade. Deși eu cred că baladele noastre, dacă ar fi puse în scenă, ar avea multe componente moderne”, susține regizorul.

Mihai Țărnă a povestit mai multe întâmplări pe care le-a trăit, la mormântul lui Fellini, al lui Brâncuși. El se simte foarte mândru de originile sale. Iată doar câteva fragmente memorabile din răspunsurile regizorului la întrebările adresate de scriitoarea Maria Pilchin:

„Unicele lucruri pe care trebuie să le cultivăm sunt profesionalismul și ocuparea locului meritat. Un om trebuie să facă doar un lucru, dar să-l facă foarte-foarte bine”.

„Starea adevărată a unui artist este dubla cetățenie între înger și demon”.

„Observația și conservarea timpului face parte din marile mistere ale bibliotecii”.

„Rostim zilnic aceleași cuvinte, dar într-o altă succesiune, nicio dată n-o să vorbim ca Sorescu”.

„Ceva construim în noi și asta vine din toată bogăția și nimicnicia pe care o vedem în jurul nostru”.

„Măreția teatrului constă în aceea că el nu poate să fie reținut. Teatrul e marele cadou pe care l-au născocit grecii”.

„Nu poți fi suspendat într-o imponderabilitate, când alături e foamete, război, când oamenii mor de sete. E un paradox lumea noastră și nu pot să nu observ aceasta. Nu pot să nu observ un râu de zece metri care a împărțit lumea noastră. Aceasta și face dintr-un artist – artist. Noi suntem ecoul zilelor noastre. Eu sunt atins, afectat de atrocitățile din lume. Arta este îndrăgostirea de realitate, am poziții și păreri despre ceea ce fac”.

„Un soi de reziliență care mă sperie e că lumea s-a obișnuit că aproape e un război, îl acceptă ca pe o normalitate, e un soi de reziliență macabră”.

Provocat de întrebările din public (Vasile Botnaru), regizorul Mihai Țărnă vine cu completări:

„Filmul este mașina timpului. Omenirea a reușit să creeze, astfel, mașina timpului. Cinematografia este un conglomerat de arte. Măria sa actorul – și în teatru, și în film – este primordial, efortul este distinct. În teatru, ai un timp restrâns. Eu sunt mai mult regizor de film, decât de teatru. În teatru experimentez, descopăr în fiecare zi lucruri. Teatrul nu are legi. Cuvântul e mai puțin important, decât emoția care naște cuvântul. Nu știu cum le mărit pe ambele, dar iubesc să fac asta”.

Doamna dr. Lidia Kulikovski a întrebat ce înseamnă un teatru rezilient, referindu-se la adaptare, ce ar trebui să facă un teatru ca să devină rezilient. Răspunsul lui Mihai Țărnă:

„Reziliența este un efect în timp... Că ai căzut – e fizică, că te ridici – e caracter. Teatrul ca structură este foarte dificil să existe, e marginalizat. Publicul, când intră la spectacol, nu se cunoaște. Se adună opt sute de oameni care nu se cunosc, nu se știu. Dar se ridică cortina și ei încep, la unison, să râdă, să plângă, să tacă, să închidă ochii. Dintr-o necunoscută – devin o societate. Când sala începe să vibreze la aceeași scenă pe care o repetăm luni de zile... De la un spectacol ieși altfel, sunt spectacole care mi-au schimbat viața. Teatrul transformă sala într-o unitate. Teatrul este constant rezilient”.